

Forum

I första häftet av Ornis Svecica 1991 gavs en programförklaring som angav att tidskriften inte bara skulle innehålla vetenskapliga uppsatser och korta forskningsrapporter utan också diskussion och debatt. Programförklaringen har hängt med på omslagets andra sida i alla häften genom åren: "Tidskriftens mål och inriktning är att skapa ett forum för primära forskningsrapporter, idéutbyte, debatt och brev rörande Sveriges fågelfauna och svensk ornitologi." Vi har inte sett mycket av det senare. Därför startar vi här en ny rubrik, Forum, som är tänkt att locka till sig bidrag av mera allmän karaktär, d.v.s. bidrag som inte är uppsatser eller korta rapporter om fågelundersökningar. Bidragen får handla om snart sagt vad som helst som har med fåglar, fågelskydd och ornitologi att göra, inklusive kritiska synpunkter på och diskussion om sådant som tidigare publicerats i tidskriften, både i Forum och på annan plats, t.ex. resultat och slutsatser i uppsatserna. Välkomna!

From the start of *Ornis Svecica* we have read on the second page of the cover: "The aims and scope of the journal are to provide a forum for original research reports, communications, debate and letters concerning the Swedish bird fauna and Swedish ornithology." Nothing of the latter has appeared so far. Hence we now start this new section. *Forum* is intended to attract contributions with a more general content. They may deal with almost anything relevant for ornithology, including critical opinions and discussions of matters previously published in *Forum* or elsewhere in the journal, such as results and conclusions of the research papers. Welcome!

<https://doi.org/10.34080/os.v7.23129>

Ornitologins död – Vart har alla unga ornitologer tagit vägen?

SÖREN SVENSSON

Under de senaste åren har jag allt oftare från regionalföreningarna hört att det blivit svårare att rekrytera yngre ornitologer till fågelskydd och inventeringar. Ofta har arbetet fortsatt att vila på en kärntrupp av litet äldre personer.

Nyligen berättade Staffan Rodebrand för mig om oroande signaler från USA. Han hade i höstas deltagit i en stor konferens i Kalifornien med ornitologer från de västliga staterna. På ett arbetsmöte hade man behandlat "ornitologins död" eftersom man var allvarligt bekymrad över vad som skulle hända med fågelskyddet på litet längre sikt. Den allmänna uppfattningen var mycket entydig. Man upplevde ett minskande intresse för fågelskådning och ornitologi bland de yngre generationerna och ställde därför frågan: Vad kommer att hända inom en inte alltför avlägsen framtid när de nu aktiva årskullarna börjar

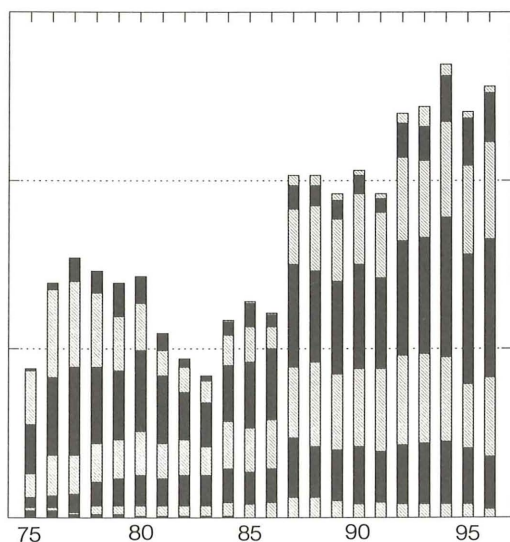
trappa ner sitt arbete? Man beförde mycket allvarliga konsekvenser för fågelskyddet och fågelövervakningen.

Frågan är nu om detta är en internationell företeelse. Är situationen i Sverige likartad? Vandrar fågelskådandet mot en ättestupa, som kan visa sig om något decennium eller så, med drastiskt minskande antal fågelskyddare och fågelövervakare? Även om vi inte uppmärksammat detta ännu, kan det vara en utveckling som dolts av de fortfarande stora och aktiva årgångarna av lite äldre fågelskådare. Som ett rent faktum har det varit känt sedan länge att SOFs medlemskader varit förhållandevis åldersstigen. VFs läsarundersökning 1992 (*Vår Fågelvärld* nr 3, 1993, s. 40-41) visade att de 1800 medlemmar som svarade hade en medelålder på ca 42 år och att pensionärerna var fler än tonåringarna. Bekymret med ungdomsrekryteringen har varit ett återkommande tema på ombudsmötena och i styrelsen. Men kärnfrågan här är om det börjar gå utför ordentligt.

Själv sysslar jag som bekant i mycket stor omfattning med inventeringar som kräver deltagande av stora mängder fågelskådare, bl.a. Häckfågeltaxe-

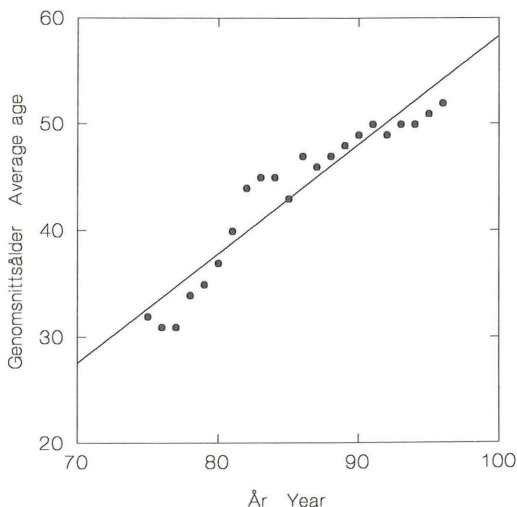
ringen och Vinterfågelräkningen. Hundratals ornitologer bidrar årligen till dessa fågelräkningar. Visst har jag ibland känt att det varit svårt att rekrytera nya, yngre deltagare; jag har haft intrycket att det varit de något äldre som utgjort basen i verksamheten och att det också varit bland dem som den huvudsakliga nyrekryteringen skett. Men jag har aldrig undersökt om denna känsla haft något verklighetsunderlag. Orsaken har varit att verksamheten hittills fungerat bra och jag har fått god respons bland ornitologerna. Antalet deltagare har ökat om man ser över hela den period som punkttaxeringarna pågått, d.v.s. sedan 1975 (Figur 1), och när jag 1996 startade en ny typ av inventering, s.k. fasta standardrutter, rekryterades omedelbart ett antal nya deltagare vilket resulterade i att det 1997 inventerades nästan hundra standardrutter utöver ungefär samma antal vanliga punkt-rutter som tidigare.

Tack vare att inventerarens födelseår ingår i inventeringsrutternas identifikationsbeteckning är det möjligt att kartlägga inventerarnas ålderssammansättning år för år. Jag har gjort denna analys och redovisar resultatet i Figur 2 och 3. Inventerarnas genomsnittsålder har ökat från ca 30 år 1975 till ca 50 år 1996 (Figur 2). Stapeldiagrammen i Figur 3

Figur 1. Antalet deltagare i fågelövervakningen 1975-1996. De olika delarna av respektive stapel anger antalet deltagare födda olika decennier med decenniet 00-09 nederst och 70-79 överst.

Number of participants in bird monitoring from 1975 through 1996. The different bars show the number of participants born during different decades, with decade 00-09 at the bottom and 70-79 at the top.

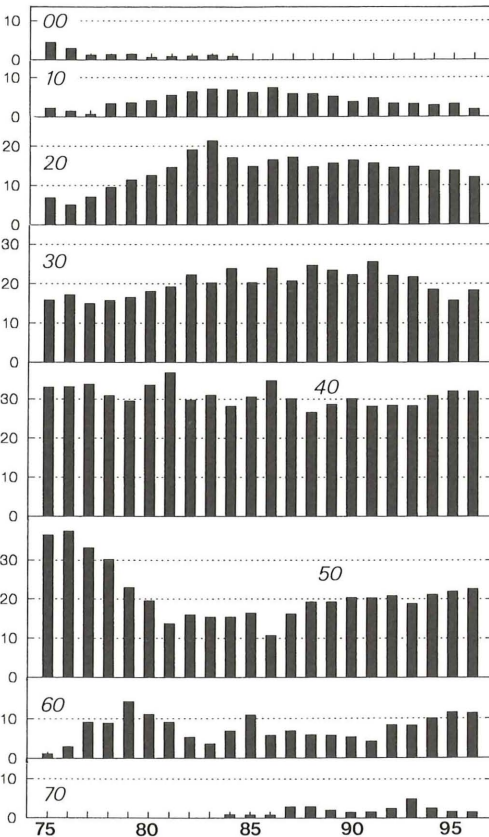
Figur 2. Inventerarnas medelålder olika år under perioden 1975-1996.

Average age of participants in the census work in 1975-1996.

visar hur stor procentuell andel av inventerarna som varje år från 1975 till 1996 var födda under olika decennier av nittonhundratalet.

Andelen inventerare födda före 1910, och som alltså var mellan 65 och 75 år gamla när inventeringen startade 1975, minskade naturligtvis och upphörde 1985. Andelen födda mellan 1910 och 1919 ökade fram till ungefär 1985 för att sedan stadigt minska, och ungefär samma bild ger de som hade födelsår mellan 1920 och 1929. De som är födda mellan 1930 och 1939 ökade också för att börja minska i andel ungefär 1990, d.v.s. när de var mellan 50 och 60 år gamla. Åldersgruppen födda under perioden 1940-49 har legat på ungefär samma höga nivå alla åren. Gruppen födda 1950-59 visar en märklig utveckling med hög andel i början av perioden och sedan en snabb nedgång för att sedan öka stadigt om än långsamt. Gruppen födda mellan 1960 och 1969 ökade snabbt de allra första åren, d.v.s. då de kom upp i de övre tonåren 1975-1976, men har sedan inte fortsatt att öka. Samma sak gäller de som är födda efter 1970. De började uppträda som inventerare runt 1985, också i övre tonåren, men har sedan inte ökat sin andel av inventerarkadern. Den sjunkande andelen inventerare födda före 1940 kompenseras alltså inte av de allra yngsta ornitologerna utan främst av de som är födda under femtioalet.

Sammanfattningsvis är det alltså helt klart att yngre ornitologer, födda efter 1969 och alltså i dag

Figur 3. Andelen deltagare olika år mellan 1975 och 1996 (i procent) födda under olika decennier. Decennierna har markerats med 00 till 70 för födelseår mellan 1900-09 till 1970-79. *Proportion (%) participants in 1975-1996 born during different decades. The decades are marked from 00 through 70 for years of birth between 1900-09 through 1970-79.*

yngre än trettio år, inte rekryteras till inventeringsarbetet i nämnvärd omfattning. Det gäller också de som är födda 1960-69 och som alltså är i trettioårsåldern eller något däröver. För de senare finns dock en tendens till ökat deltagande de allra senaste åren, vilket kanske är ett tecken på att utvecklingen kommer att följa bilden för femtiotalisterna. Vi konstaterar att det alltså är fyrtiotalister och årsklasserna däromkring som bär upp hela den svenska inventeringsverksamheten! Är det också de som bär upp hela den svenska ornitologin?

Jag frågar mig därför om den ökande medelåldern bland inventerarna speglar ett motsvarande åldrande bland SOFs samtliga medlemmar. Tyvärr är det inte möjligt att få fram säkra uppgifter om detta. Visser-

ligen efterfrågas födelseår på inbetalningskortet för medlemsavgiften, men tyvärr har mindre än hälften av medlemmarna meddelat födelseår. Eva Nordin på SOFs kansli har ställt samman uppgifterna för de 4858 medlemmar som uppgivit födelseår. Resultatet framgår av Tabell 1.

Den största skillnaden gäller gruppen 1920-49 med 40% bland medlemmarna mot 62% bland inventerarna och gruppen 1970-79 med 10% bland medlemmarna mot bara knappt 2% bland inventerarna. Tendensen till lägre andel inventerare än medlemmar finns också i gruppen 1950-69. Det finns alltså en klar tendens i siffrorna att en högre andel av de äldre medlemmarna och en lägre andel av de yngre är aktiva inventerare. Detta skulle kunna tolkas så att de yngre i mindre grad än de äldre är intresserade av inventeringar. Men denna tolkning är inte på något sätt säker. I de senare åldersgrupperna ingår nämligen en större andel medlemmar som rapporterat ålder eftersom vi länge haft lägre medlemsavgift för ungdomar. Det måste rimligtvis vara så att siffrorna i verkligheten är mer överensstämmande än i tabellen. Om detta är riktigt, d.v.s. att procenttalen för inventerarnas åldersfördelning visar ålderssammansättningen i SOF i dag, kan det mycket väl vara så att de också gör det för hela perioden och att SOF-medlemmarnas medelålder också ökat med ungefär tjugo år under den senaste tjugoårsperioden! Den oundvikliga slutsatsen är då att SOF inte förmår rekrytera de yngre fågel-skådarna. I så fall är en ytterligare slutsats, eftersom SOFs medlemsantal inte minskat, att det skett en kompensatorisk rekrytering av äldre ornitologer parallellt med att andelen yngre gått ner.

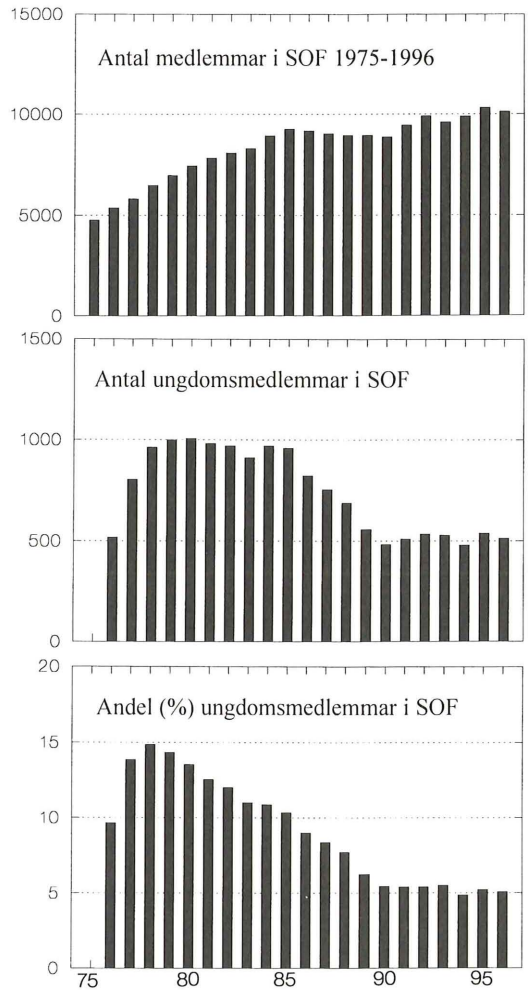
Tabell 1. Fördelningen på födelseår för SOFs medlemmar och deltagarna i fågelövervakningen 1996. För SOF-medlemmarna fanns födelseår för 4858 personer.

Per cent members of the Swedish Ornithological Society and participants in Swedish bird counts with different year of birth. For SOF, year of birth was available for 4858 members.

Födelseår Year of birth	% medlemmar % counters	% inventerare % members
1910-1919	2,4	2,0
1920-1929	5,4	12,1
1930-1939	10,0	18,4
1940-1949	25,2	32,0
1950-1959	27,3	22,7
1960-1969	13,3	11,3
1970-1979	10,3	1,6
1980-1989	5,9	0
1990-1997	0,2	0

Även om den historiska utvecklingen av medlemmarnas ålder i SOF inte kan kartläggas i detalj finns god statistik för en grupp, nämligen just ungdomarna. 1976 infördes nämligen en kraftigt rabatterad medlemsavgift för personer som var 21 år eller yngre. Antalet sådana har därefter redovisats i årsberättelserna. I Figur 4 redovisar jag utvecklingen av såväl det totala antalet medlemmar (exklusive ständiga medlemmar och familjemedlemmar) som antalet ungdomsmedlemmar. Totala antalet årsbetalande medlemmar ökade kraftigt mellan 1975 och 1985. Därefter började en långsam nedgång, som bröts 1991, sannolikt som en följd av Vår Fågelvärlds drastiska förändring detta år. Sedan har en svag återhämtning skett. Utvecklingen för antalet ungdomsmedlemmar har varit helt annorlunda. Införandet av den lägre ungdomsavgiften medförde en kraftig ökning så att vi hade 1000 ungdomsmedlemmar 1979. Nivån höll sig någorlunda konstant till 1985 (dock samtidigt som det totala medlemsantalet fortsatte att öka) för att sedan minska snabbt till bara 500 år 1990, och på den nivån har antalet sedan stannat. Detta innebär att andelen ungdomsmedlemmar minskat från ett maximum på 15% 1978 till bara 5% 1990-1996, en synnerligen dystert utveckling.

Skulle det resonemang jag nu fört vara riktigt måste det nästan vara så att vi börjat skönja ett minskat fågelintresse bland de yngre generationerna. Om så inte är fallet är det enda förklaringsalternativ som finns att de yngre ornitologerna varken är intresserade av inventeringar eller av medlemskap i SOF. I så fall skulle kanske det rena skådandet, artjagandet och artbestämningsfrågor utan engagemang i SOF eller inventeringar vara det som sysselsätter yngre ornitologer. Att intresset för denna form av ornitologi är stort framgår tydligt av bl.a. VF:s innehåll och av att fågelrapporterna, inklusive raritetsrapporterna, numera i årsboken, vuxit kraftigt i omfång. Club300 har också vuxit och ger numera ut en fin tidskrift, Roadrunner, i just detta ämne. Men inte heller detta kan vara någon huvudförklaring eftersom antalet medlemmar i Club300 bara är ca. 500 stycken och nästan alla också är medlemmar i SOF. Och man måste också ställa frågan om rekryteringen till denna form av ornitologi verkligen kommer ur ungdomarnas led. Vi var några som resonerade om detta vid Ottenby under vecka 42 i höstas. Vi kunde konstatera att det definitivt inte var någon dominans av ungdomar bland de skådare som tränkade efter de just denna vecka frånvarande rariteterna. Snarare syntes ålderssammansättningen rätt väl stämma med den som redovisats i tabellen.

Figur 4. Utvecklingen av medlemsantalet i Sveriges Ornitologiska Förening 1975-1996. Det övre diagrammet visar antalet årsbetalande medlemmar (ständiga medlemmar och familjemedlemmar ej medtagna). Det mellersta diagrammet visar antal medlemmar som är yngre än 22 år. Det undre diagrammet visar ungdomsmedlemmarnas procentuella andel av antalet årsbetalande medlemmar.

Development of membership of the Swedish Ornithological Society 1975-1996. Upper: annually paying members (life and family members excluded). Middle: Members younger than 22 years. Lower: Proportion (%) members younger than 22 years.

Samma bild har jag fått vid besök i Falsterbo under de stora skådarveckorna på hösten.

Alltså: Var finns de yngre ornitologerna och vad sysslar de med? Min preliminära gissning är att de

håller på att ta slut! Det skulle vara mycket intressant om någon förenings- eller hobbsociologisk forskare tog sig an denna fråga. Hur är åldersfördelningen och fågelintressets profilering i riksföreningen, i regionalföreningarna och bland fågelskådare i allmänhet? Och hur utvecklas rekryteringsbasen bland ungdomarna i allmänhet ute i skolorna och under de första åren i yrkeslivet eller den fortsatta utbildningen? Oroväckande är att även Fältbiologerna har drabbats av en rejäl krasch. Och jägarna är oroad över en pågående förgubbning inom sina led. Vad är det som händer med naturintresset? Om det finns någon substans i den oro som jag refererar i inledningen, är det utomordentligt viktigt att vi tar den på allvar om vi inte om något decennium skall behöva uppleva ett katastrofalt ras för fågelskådandet och fågelskyddet.

Detta inlägg är avsett att vara en lägesbeskrivning och ett underlag för debatt, inte ett recept för åtgärder. Att vända trenden, om den verkligen finns och är så allvarlig som signalerna tyder på, är en svår och komplicerad uppgift. Det görs inte i en handvändning. Men kunskap om bakgrund och nuläge är nödvändig för de visioner som måste skapas och förverkligas.

Hjärtlig tack till Nils Kjellén och Mikael Rosén, som läst och givit synpunkter på manuskriptet, samt till flera av mina kolleger för diskussioner i ämnet.

Summary

The death of ornithology – Where have all the young ornithologists gone?

Some disturbing information has been received from the United States: rapidly declining interest in ornithology and bird protection among the younger generations. Is this an international trend? I have analysed the age composition of the participants in the Swedish bird monitoring projects and found that the average age has increased from about 30 years in 1975 to over 50 years in 1996. The vast majority of participants belong to the cohorts born in 1930–

1959. In spite of an increase of the number of participants and a considerable turnover, the new participants come from the same cohorts and not from the younger ones. I also analysed the age composition of the members of the Swedish Ornithological Society (based on a partial sample) and found that it was about the same. I also analysed the proportion of members younger than 22 years, which could be done from 1976 onwards, since a lower fee for young people was introduced in 1976. Although the total membership has increased, the number of young members has declined from 1000 to 500 and from 15% to only 5%.

A still larger decline of membership has been observed in the organisation *Fältbiologerna* (the "Field Biologists"), the youth organisation of the Swedish Nature Protection Society, formerly an important source for recruiting members to the ornithological society and other nature protection organisations. The Swedish Hunters' Association has complained repeatedly in their journal about the difficulty they have in recruiting young people.

Although it is not possible to be completely certain that the interest in ornithology or birding is declining among young people in general (they may go birding without engagement in any organisation or taking part in bird counts), I doubt that this can explain the trend that I have found. It is likely that it rather reflects a widespread decline of interest in birds and nature among young people. If this is the case we may have to face great difficulties for bird and nature protection and monitoring within the next few decades when the generations of the thirties, forties and fifties successively leave the scene of activity.

Is this an international trend that has not yet been fully appreciated by the ornithological and nature protection societies? Are we facing a severe loss among the people that we will need in the future for the vital recruitment of volunteers for nature protection and monitoring? And perhaps more important: Are we facing a loss of the population base for moulding the public opinion in favour of nature protection?

Sören Svensson, *Ekologihuset*, 223 62 Lund.